

slike kroz jedar jezik biblijskog govora gde se čuvstvena i misaoma poenta spajaju u zenitnu, sublimiranu esenciju.

I sve je van tvrde šeme. Sve je toliko prepoznatljivo, ispunjeno spontanom prirodnom pesništvom: čisti ritam emocije, intonacije, muzike. I ova, kakvo i ostale pesničke knjige Desanke Mašimović kao da ostaje na neki način usamljena, postrani od modernih strujanja, eksperimentata i istilova savremene srpske poezije, ali to je knjiga koja nikako ne može da se zaobide, — ponajviše radi veličine originalnosti i jedre pesničke zrelosti što sadrži u sebi.

Eftim Kletnikov
Preveo s makedonskog Vladimir Popov

PAUN PETRONIJEVIĆ: »DOBRO LETO«

Kulturno-prosvjetna zajednica opštine Titovo Užice, 1974.

Paun Petronijević je ime koje se pominje u književnom svetu, iako ovaj pesnik za svoga kratkog života nije, u kvalitativnom smislu, stvorio mnogo. Neposredno pred Paunovu smrt, 1962. godine (a rođen je 1936), objavljena je njegova jedina pesnička knjiga, *Pastir trazi dno neba*. Posebno uspele pesme (*Bela pesma, Oglas za dušu, Verovanje*) prepevane su na francuski i španski. Dvanaest godina nakon Paunove smrti, poštovaoci ove poeziјe (među kojima su, da pomenuemo samo neka značajna imena naše književnosti, Radomir Andrić, Dragiša Vitošević, Dobrica Erić, Vladislav R. Košutić, Ljubivoje Ršumović) omogućili su nam da se susretнемo sa njegovim pesmama u knjizi *Dobro leto*.

Susret sa zbirkom *Dobro let* susret je sa pesništvom nesumnjivih vrednosti. Smrт je, možemo reći, jedini krivac što ovaj rano preminuli pesnik nije uspeo da se vine u pesničke vrhove. Ali i sa ovim što je uspeo da stvori, a što je dobro predstavljeno u *Dobrom letu*, Paun Petronijević izborio je svoje mesto pod srpskim pesničkim ne-bom.

On je svoje motive tražio isključivo u prirodi. Njima je on iskazivao sebe, svoju čežnju za životom i borbu sa okrutnom smrću.

Polazeći od jednostavnih misli, pesnička tragamja Pauna Petronijevića smerno idu sve dalje. Sve do teme o suštini ljudskog postojanja, uvek lirskoj i lično obojenoj, do borbe sa neumitnošću iskazane nikad apstraktnim jezikom, i do mogućnosti uspostavljanja ravnoteže i pomirenja sa svetom i tom neminovnošću. U kљučnoj pjesmi ove zbirke, *Pastir traži dno neba*, Petronijević simbolično govori o čovekovoj želji da sazna krajnju istinu i o nemogućnosti da to učini.

U ciklusu tematski raznovrsnih pesama, uočavamo jedinstvenu ideju, tako da sa svakom narednom pesmom dobijamo čvrtstvu i celovitu sliku Petromijevićeve pesničke misli. Najčešći pojmovi u njegovom pesništvu vezani su za prirodu, razumljivo: lišće, ptice, voda, a sve to postoji u beskraju u kojem on traži, izvanredno osećajući mnogobrojne nivoce borbe života i smrti, rađanja i nestajanja, onu većitu istinu o čoveku i svetu koju je i sam liskušavao na sebi. Talkav »jednostavan« izraz, bogat značenjima, odlika je Petromijevićevog pesništva kojim malo koji pesnik može da se pojavlji.

U Dobrom letu Petronijević je prisutan na još jedan način. Kao inspiracija pesniku. Zbirka sadrži i *Odzive Paunu*, pesme Petronijevićevih prijatelja pesnika: Dobrice Ericu, Vesne Parun, Radomira Andrića, Srboljuba Mitića i drugih. Knjiga ima i bibliografiju ovog mladog pesnika.

LIKOVNÍ NOTES

**BRANISLAV DOBANOVAČKI, IZLOŽBA
PLAKATA**
(Salon UPIDIV-a, septembar, 1974., Novi
Sad)

Malobrojna porodica dizajnera plakata dobila je još jednog novog člana — Branislava Dobanovačkog. Svoj talenat i već potvrđenu kreativnost kao i ubedljivo ostvarivanje likovnih zamisli Dobanovački sigurno demonstrira samostalnom izložbom plakata i projekata za offset. Od šesnaest izloženih eksponata osam su već izvedeni i nagrađeni na jugoslovenskim konkursima, dok drugu grupu čine uglavnom projekti za plakat. Iako bliske u osnovnoj konцепциji shvatanja plakata kao mogućnosti vodenja specifičnog razgovora, ove dve grupe ipak čine dve relativno različite celine.

Osnovna karakteristika njegovih plakata ogleda se u ostvarivanju izvanrednog sklada koji je posledica realizovanog vizuelnog objekta kao sredstva jasnog informisanja i, s druge strane, adekvatne likovne angažovanosti. Momenat informativnosti, zapravo podsticaj i ostvarivanje dijaloga čiji je smisao otkrivanje važnosti nekog događaja ili alkije (uglavnom se radi o političkom plakatu), uvek ostaje primaran zadovoljavajući osnovnu funkciju stvaralačkog čina. Međutim, onaj drugi momenat — likovni proces — koga samo za ovu priliku tumačimo kao poseban fenomen jer je u suštini neodvojiv od elemenata obaveštavanja, čime u stvari onu udarnu stranu likovne angažovanosti ovog umetnika.

Strategija i likovni jezik izloženih plakata jesu, u ovakvoj gruboj podeli, dvojaka. U prvom slučaju potencira se nešto st-

SAOPŠTENJE REDAKCIJE

Zbog zauzetosti na radnom mestu
Mirjana Stefanović više neće moći da radi
kao lektor u časopisu »Poljak«. Redakcija
joj najsrdačnije zahvaljuje na dosadašnjem
radu nadajući se da će ona i dalje ostati saradnik »Poljaka«.

rožja linija, kompaktnost oblika, disciplinovanost ritmova i koloristička funkcionalnost (*Dan samoupravljača*, 1973.). Druga grupa plakata i projekata (*Dan mladosti* '74, *Forma 5, Elektra* '75), pokazuju znatno veću slobodu u negovanju forme dopuštajući izvesno rasplinjavanje oblika, ali i potenciranje bitnih spojeva, zatim, sugestivnu kolorističku upotrebljivost ali i ne baš uvek prihvatljivo neutralisanje kretanja sistema ritmova.

Plakat Branislava Dobanovačkog je, pre svega, razumljiv, lako se dešifruje i to, ne toliko nametnjem osnovnih podataka, koliko sugestivnošću postignute likovnosti u službi relativno umerene simbolike koja, međutim, dopušta i u izvesnu mogućnost raznovrsnijeg značenja.

SLOBODAN KUZMANOV, CRTEŽI I SLIKE (Salon Tribine mladih, oktobar 1974, Novi Sad)

Mladi novosadski umetnik Slobodan Kuzmanov predstavio se na ovaj, trećoj po redu samostalnoj izložbi najnovijim ciklom crteža nastalih tokom 1974. godine i slikama iz istog perioda. Pojava slike je karakterističan momenat u njegovom radu, pogotovo kada se zna da se Kuzmanov do sada mahom bavio dizajnom plakata, opermom i ilustracijom knjiga. Ova izložba, međutim, govori o sasvim novim ambicijama ovog umetnika, koje su ipak prvenstveno okrenute daljem razrađivanju, pre svega, njegovog crtačkog aktiviteta. Za tačnije praćenje te akcije potrebno je podsetiti se na njegove crteže izlagane na Drugom novosadskom likovnom salonu 1973. godine, a koji su svojom duhovitošću odnosa oblika, lakoćom ostvarenih spojeva i višestrukim dejstvom snažno progovorili novim jezikom jednog talentovanog crtača.

Slobodan Kuzmanov prilazi činu stvaranja crteža kao mogućnosti kompleksnog

vrednovanja oblika oslobođenog svake povezanosti sa konkretnim vizuelnim objektom. Odstupajući od tradicionalnih sredstava izražavanja zanemarivanjem linije, mrlje, znaka, mladi umetnik potencira široke, amorfne površine koje su, međutim, čvrsto satkane. Ostvarene površine dobijaju dvojako značenje: kao čista likovna konceptacija oslobođena »prepisivanja« poznatih elemenata i kao bitan momenat nove vizuelne radnje.

Kod ovih crteža, boja ima jasno određenu, likovnu funkcionalnost čime zamenjuje, potiskuje značenje linije. Takođe, autonomnost upotrebljene crne, žute ili mrke boje daje ovim crtežima vrednost sintetičnog likovnog dela koje ipak zadovoljava osnovne elemente crtačke autonomnosti, ali ga, naglašenom pikturalnom angažovanju, približava slici. Otuda izložene slike, rađene u tehniци ulja na platnu, donose izvesne zabune što se prvenstveno ogleda u nepotrebnom i bukvalem prenošenju jedne čiste crtačke konцепције. Ogledno je da namera »slikanje crteža« nema odgovarajuće likovno pokriće, pa Slobodana Kuzmanova, bar za sada, možemo označiti kao izrazitog predstavnika jednog novog shvatanja crteža.

ZORAN ĐORĐEVIĆ, SLIKE

(Galerija ULUV-a, novembar 1974. godina, Novi Sad)

Izložba slike Zorana Đorđevića u Galeriji Likovnih umetnika Vojvodine je prvi nastup ovog mladog novosadskog slikara. Rođen u Viranju, završio Pedagošku školu (slikarski odsek), usavršavao se u ateljeu slikara Isidora Vrsajjkova, primljen u ULUS i izlagao na nekoliko kolektivnih izložbi; to je čitava umetnička biografija ovog slikara. Petnaest izloženih slika i četiri crteže znače, kako je to u predgovoru katalogu zabeležio Ilija Vrsajjkov: »...neizbežno predstavljam novih izdanaka u podneblje veštacke atmosfere izložbenе dvoranе.«

Ova izložba je po mnogo čemu karakteristična za većinu prvih nastupa, što bi se, pre svega, odnosilo na činjenicu da se u prvim godinama rada većina mlađih umetnika veže za shvatavanje neposrednih učitelja. Međutim, ta vezanost za neku likovnu ideju obično se vremenom izgubi, зависno od talenta određenog autora. Normalno da Đorđević nije ostao imun u ovom periodu svog umetničkog stasanja — naprotiv, u izrazu i motivima veoma je blizač svom učitelju Isidoru Vrsajjkovu. Zapravo, ta pojava nije nova, pogotovo kada se zna da su, na primer, mnogi vojvođanski slikari bili svojevremeno bliski Milanu Konjoviću, ili da mnogi, tek svršeni studenti Akademije dugo ostaju u vodama svojih učitelja. Setimo se brojnih izložbi u ovom istoj galeriji gde se kroz radeve izlagaju lako otkrivajući učenici Stojana Čelića, Mladenima Srbinoviću ili Ljubice Sokić.

Međutim, svi oni mladi ljudi koji imaju potrebu da istražuju nepoznato, a uz to poseduju i nešto talenta, ranije ili kasnije prebrode mladalačke uzore i sugestivnost učiteljeve ličnosti. A Zoran Đorđević, po svemu sudeći, verovatno će u dogledno vreme krenuti »opstvenim likovnim stazama u one neistražene mogućnosti likovnog kazivanja. Zahvaljujući, u prvom redu, neospornom talentu, vidnom osećanju za konstruktivne odnose i smelete spojeve, ali i lo-

gičnom rasuđivanju prilikom upotrebe boje, kao i po već primetno ostvarenoj težnji za originalnim rešavanjem niza detalja i odnosa, ovaj slikar pruža garancije o povratnom osamostaljenju i napredovanju u bliskoj budućnosti.

IZLOŽBA PETORICE LIKOVNIH UMETNIKA IZ NIŠA

(Galerija ULUV-a, novembar 1974. godina, Novi Sad)

Petorica niških umetnika (četiri slikara i jedan vajar) raznorodnošću tretmana određenih motiva i sopstvenim načinom istraživanja umetničkih istina snažno naglašavaju sopstvenu likovnu autonomnost. S druge strane, izvesnom slobodom prihvatanja savremenih likovnih ideja, insistiranjem na materijalizaciji konkretnih oblika i odnosa, usaglašavanjem dejstva boje i forme, postupnosti u građenju kompozicije i primetnoj tehničkoj perfekciji, ovi umetnici asimiliraju neke od opštih momenata savremenih likovnih tokova u Srbiji.

Slikar Radomir Antić uspostavlja dijalog sa folklornom tradicijom kraja u kome živi. To se naročito oseća u izvesnom insistiraju na ornamentalnim elementima bogate pikturalne označenosti. Međutim, taj način uvek krije u sebi opasnost one, ne baš prihvatljive, dekorativnosti.

Miroslav Andelković veoma sigurno otvara one prave, unutarnje vrednosti likovnih spojeva gradeći prividno jednostavnu, ali ubedljivu kompoziciju funkcionalnosti. Podređujući sadržaj naglašenom momentu prave likovne angažovanosti, on često uspeva da pronikne u izvesne tajne slikarskih zakonitosti.

Momčilo Mitić pleni preglednošću jasno definisane likovne ideje koja dobija odgovarajuću, pedantno sprovedenu materijalizaciju. Njegove slike nose brojne poruke likovno iskazane sa dosta uzdržanosti. Cvrtina fakture, racionalnost konstruktivnih spojeva i iznad svega tehnička savršenost, takođe, karakterišu ovo slikarstvo.

Dragan Kostić svojim, lirske intoniranim pejsažima, koji često prelaze u apstraktну igru slobodno koncipiranih oblika izdvaja se od ostalih autora sa ove izložbe. Pokušavajući, međutim, da kroz ove imaginarne pejsaže reši niz opštih fenomena (vreme, prostor, materiju), on se opredeliće za vid poetične naracije što ga često odvodi u neprihvatljivu rasplinutost.

Vajar Nikola Antonov zainteresovan je za mogućnosti punijeg tumačenja određenih elemenata čovečijeg tela, pre svega, glave. Njegovo opredeljenje za forsiranje čvrstih, zatvorenih oblika konkretnog značenja u sistem kompaktno ostvarene mase, daje njegovom vajarskom naporu karakter ubedljivo realizovane celine.

Miloš Arsić

»polja« — časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja

uredjuju: dr sergej flere, dr momčilo grubač, sava mučibabić, zorica stojanović, julijan tamaš, jaroslav turčan (glavni i odgovorni urednik) i jojan zivlak / tehnički i likovni urednik cvetan dimovski / sekretar radmila gikić / članovi izdavačkog saveta: lazar elhart, dr sergej flere, radmila gikić, mr mihailo harpanj (predsednik), branislav panić, dr jože pogačnik i jaroslav turčan / izdaje tribina mladih, novi sad, katolička porta 5, telefon 43-196 / rukopise slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 190 / godišnja pretplata 30 dinara, za inostranstvo dvostruko / ūro-račun 65700—603—997 kod novosadske banke u novom sadu / lektor milan todorov / korektor raša perić / meter miroslav pešić / štampa »prosveta«, novi sad, stevana sremca 13.

na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku, obrazovanje i kulturu broj 413—152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga.